

ÉLIÁŠ DOMINIKA

TOLERANCIA-KÖNYVEK AZ OLVASÁSÓRÁN (2. RÉSZ)

AZ EMBERKE SZÍNE FELDOLGOZÁSA

Az első, negyedik osztályosoknak készült foglalkozáson Böszörményi Gyula *Emberke színe* (Böszörményi, 2009) című meseregénye kerül feldolgozásra. Azért esett erre a műre a választásom, mivel a történet fő gondolata az, hogy minden ember – rassztól függetlenül – egyenlő. Úgy vélem, hogy ez a szemlélet kiválóan megalapozza a többi foglalkozást is. Az óra céljává a sokszínűségekre való figyelmet, valamint annak elfogadását tűztem ki.

RÁHANGOLÓDÁS

A ráhangolódás szakaszában játékosan felhívjuk a gyermekek figyelmét arra, hogy milyen sokszínűek lehetünk. A cél eléréséhez egy szerepjátékot alkalmazunk, amelyhez semleges szerepkártyák szükségesek. Ezeket a tanulók között szétosztjuk. Mindenki egy szerepkártyát kap, amin egy embersziluetet talál. A gyerekek megvizsgálják a képet, és egyénileg eldöntik, a kártyán szereplő figura vajon milyen külső és belső tulajdonsással rendelkezik.

Ezután a gyermekek felállnak egy sorban. (Fontos, hogy olyan területet válasszunk a gyakorlathoz, ahol a gyermekek könnyen elérnek egymás mellett.) Különböző állításokat fogalmazunk meg. Ha a gyermek úgy gondolja, az ő szerepkártyájára igaz az állítás, előre lép. Ha az ő figurájára nem érvényes a kijelentés, marad ott, ahol áll. A játék végén szemléletes „szociális térkép” alakul ki a teremben a különböző élethelyzetekről és lehetőségekről.

A gyakorlat során a következő állítások hangoznak el:

Fiú vagy.	Gazdag vagy.	Szereted az állatokat.
Lány vagy.	Szegény vagy.	Jószívű vagy.
Fehérbőrű vagy.	Szorgalmas vagy.	Gyakran felkapod a vizet.

Miután az állítások sorozata véget ér, megkérjük a gyermekeket, hogy nézzék meg, az osztályból ki hol maradt állva. Megkérdezzük, hogy miért lehet ez, s vajon jónak, rossznak vagy semlegesnek gondolják a különbözőséget. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy nincs rossz válasz, a véleményükre vagyunk kíváncsiak. A beszélgetés után mindenki visszatér a padjába, mert a jelentésteremtés fázisába térünk át.

JELENTÉSTEREMTÉS

a) Címmeditáció fürtábrával

A jelentésteremtést egy címmeditációval indítjuk. A gyakorlat célja, hogy előrevetítse a szöveg fókuszát. Különösebb segédeszközre nincs szükségünk, csak egy táblára és a táblához tartozó íróeszközre. A munkaforma frontálisan történik, a kérdés módszerét használva.

Először a gyermekekkel közöljük a történetünk címét (*Emberke színe*). Arra kérjük őket, hogy a cím alapján jósolják meg, hogy milyen emberről vagy emberekről szólhat a történet. Ha ötletük támad, jelentkezzenek, és meghallgatjuk őt. A táblára egy fürtábrát rajzolunk, melybe a történet címe kerül. Az ábra sugaraiba gyűjtjük a gyermekek válaszait. A grafikai szervezőre az olvasás után visszatérünk.

b) A szövegrészlet elolvasása Cloze-féle technika segítségével

A címmeditáció befejezésével a gyerekek egy fénymásolt lapot kapnak, amin az *Emberke színe* című meseregény részlete található. Hogy izgalmassá tegyük az olvasást, a Cloze-féle hangosolvasás technikáját választjuk a szöveg megismeréséhez. Az olvasástechnika lényege, hogy a tanár olvas, a gyerekek pedig némaolvasással követik őt, ám amikor a tanár hirtelen elhallgat, a gyerekek hangosan kimondják a hiányzó szót, majd újra a tanár olvas hangosan.

c) A szójelentés tisztázása

A szöveg elolvasása után a szójelentést tisztázzuk annak érdekében, hogy a gyermekek biztosan értsék meg az olvasott szövegrészletet. Biztassuk a tanulókat, hogy jelezzék kézfeltartással, mely szavakat nem értették. Ha erre nem kerül sor, érdemes szűrőpróbát végeznünk, például a „pemzli” (Böszörményi, 2009, 11) szó jelentésére kérdezzünk rá. Ha a gyermekek nem ismerik a szót, írjuk körül azt és bizonyosodjunk meg róla, hogy már tisztában vannak a szó jelentésével, mondjanak rá szinonimákat.

d) Az elsődleges cselekmény összefoglalása RAFT-eljárással

A cselekmény összefoglalásához a RAFT-eljárást használjuk fel – egy kicsit módosítva. A gyakorlat lényege, hogy a tanulók valamelyik meseszereplő bőrébe bújnak, és az ő szemszögükből idézik fel a cselekményt, E/1-ben. A két szereplő – Hold Anyó és a barna bőrű

ember – neve egy kalapba kerül. (Ha nagy az osztály létszáma, érdemes négyes csoportba rendezni a gyerekeket. Ebben az esetben közösen beszéljék meg, mit és hogyan szeretnének előadni. A tanulók a megalakult négyes csoportból 1 képviselőt kiválasztanak, aki ismerteti a megbeszélteket.) Annyi cédulát készítsünk, ahány tanuló van az osztályban. Minden szereplő neve ugyanannyiszor kerül bele a kalapba. A kalappal körbejárunk, minden gyerek egy cédulát húz, és az adott szereplő nézőpontjából kell majd bemutatni a történetet. A gyerekeknek egy kis időt adunk, hogy gondolják át a feladatot. Javasolhatjuk nekik, hogy szedjék pontokba a gondolataikat. Miután készen állnak a tanulók, meghallgatjuk őket. Mindig az választja ki a következő tanulói előadást, aki épp teljesítette a feladatot.

e) Visszatérés a címmeditációhoz

A cselekmény összefoglalása után visszatérünk a címmeditációhoz. Megnézzük, hogy melyik ötlet vált be, összehasonlítjuk az eredeti szöveget az ötletváltozatokkal.

f) Érvkártyák

A következő gyakorlatban a gyermekek a véleményüket fejtik ki. Ehhez érvkártyákat alkalmazunk. Minden tanulónak kiosztunk egy színes lapot, amire a következő eldöntendő kérdést írjuk fel: Ég Atyácska jól döntött, hogy sokszínűvé tette az embereket?

A gyerekek igennel vagy nemmel válaszolnak. Ezután megindokolják a válaszaikat, legalább 2 érvet írnak a döntésük mellett. Megkérjük a gyerekeket, hogy kézfeltartással jelezzék, hogy ki adott igen választ arra, hogy jól döntött Ég Atyácska, akik a nemet írtak, azokna lent marad a kezük. Az állásfoglalás kettéosztja az osztályt. Akik igennel válaszoltak, az osztály hátsó részében ülnek össze, akik nemmel, azok az osztály első részében. A kialakult csoportokban elkezdődik az csoportgyűlés, ahol megbeszéljük az érveiket. A kiosztott érvkártyára felírják a számukra legmeggyőzőbb 4-5 érvet, mely leghatásosabban támogatja a csoport számára kijelölt álláspontot. A csoportok érveit meghallgatjuk. Az IGEN csoport tagjai kiállnak a tábla elé, elmondják érveiket, majd a NEM csoport is ezt teszi. Megkérdezzük a tanulókat, hogy sikerült-e valakit meggyőzni és szeretne-e a másik csoporthoz átpártolni, Indoklást is kérünk tőle.

g) Háromlépéses interjú

Beszédgyakorlattal folytatjuk a foglalkozást, ezúttal a háromlépéses interjúval szeretnénk felerősíteni a gyermekekben az empátiát. A gyermekek párosával dolgoznak. A párválasztás szimpátia alapján történik. A gyermekek egymás között eldöntik, ki lesz az interjúkészítő és az interjúalany. Az interjúalanynak Hold Anyóka nevében kell válaszolnia a feltett kérdésekre. Az interjúkészítőnek a feladata, hogy kiderítse, hogy Hold Anyóka miért gondolja azt, hogy bántani fogják egymást az emberek. A partnerek szerepet cserélnek. Mikor elkészültek, meghallgatjuk őket.

REFLEKTÁLÁS

a) Hópelyhek

A foglalkozást a „Mint a hópelyhek” nevű gyakorlattal zárjuk, amely az önellfogadást segíti. A feladat célja, hogy a gyermekek tapasztalat alapján elmélyítsék a gondolatot, hogy nincs két egyforma hópehely, ugyanúgy, ahogy két egyforma ember sem. Minden tanulónak kiosztunk egy A/4-es lapot. Közzöljük velük a szabályt, hogy kérdés nélkül kell végrehajtaniuk az utasításainkat. Az utasítások a következők:

- Hajtsátok félbe a lapot és tépjétek le a jobbsarkát.
- Ugyanezt csináljátok meg még négyszer.
- Most már szétnyithatjátok a lapot.
- Próbáljátok egy olyan párt találni, akinek ugyanolyan hópehelyterítője van.
- A kereséshez álljatok fel és hasonlítsátok össze a terítőtüket.
- A válaszadás után a gyerekek visszatérnek a helyükre.

b) Visszajelzés

Végül a gyermekektől visszajelzést kérünk az órával kapcsolatban. Tegy fel a kezét, akire igaz az állítás. Egy tanulóra több állítás is igaz lehet, minden igaz állításnál felteszi a kezét. Az állítások a következők:

- Tedd fel a kezéd, ha jól érezted magad a mai órán!
- Tedd fel a kezéd, ha tanultál valamit a mai órán!
- Tedd fel a kezéd, ha úgy gondolsz, Ég Atyácskának és Hold Anyókanak nehéz feladata volt!
- Tedd fel a kezéd, ha úgy gondolsz, jó, hogy sokszínűek vagyunk!

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Böszörményi Gyula (2009): *Az emberke színe*. Csimota Könyvkiadó. ISBN: 9789639768154

